

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE’NİN TARIMSAL TİCARETİNDEKİ LIBERALİZASYON VE ÇEVRE ETKİLEŞİMİ Fırat KURT

Adnan Menderes Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Cemal ATICI

Genel ve tarımsal ticarete küreselleşme süreciyle hızlanan artış bir yandan üretim, istihdam ve milli gelir üzerinde olumlu etkiler yaratabilirken öbür yandan doğal kaynakların tüketimini hızlandırarak çevreye olumsuz etkilerde de bulunabilmektedir. Türkiye’nin de ticaret hacmi gerek liberalizasyon ve gerekse küreselleşme süreciyle önemli artışlar göstermektedir. Bu süreçte artan ticaretin çevreyi nasıl etkilediğini bilmek ortaya çıkacak sorunların önceden bilinmesinde ve sürdürülebilir bir kalkınmanın gerçekleştirilmesinde oldukça önemlidir. Bu çalışmada öncelikle Türkiye’nin ekonomi, tarım ve çevre politikaları ile ilgili değişimleri tarihi süreç içerisinde incelenmiş ve Avrupa Birliği çevre politikaları ve tarım ilişkisi irdelenmiştir. Türkiye’nin milli gelirinin, genel ve tarımsal ticaretindeki artışın emisyon hacmine olan etkisi Çevresel Kuznets Eğrisi (ÇKE) yöntemiyle incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada 1968–2000 arası yıllık zaman serisi verileri kullanılmış, CO₂ emisyon düzeyi bağımlı değişken, milli gelir, ticaret açıklık indeksi ve tarımsal ticaret açıklık indeksi gibi değişkenler ise bağımsız değişkenler olarak belirlenmiştir. Sonuçlar reel milli gelirin 1 birim (1\$) artmasının kişi başına düşen CO₂ emisyonunu 2.69 kg. artırdığını göstermektedir. Ancak milli gelir daha da arttıkça yani milli gelirin karesinin değeri arttıkça bu emisyon düzeyi azalmaktadır. Bu durum Türkiye’nin milli geliri ile emisyon arasındaki ilişkinin Çevresel Kuznets Eğrisi (ÇKE) ile uyumlu olduğunu göstermektedir. Diğer yandan ticaret açıklık indeksinin artması ise kişi başına emisyonu 16.52 kg artırmaktadır. Tarımsal ticaret açıklık indeksinin kirlilik düzeyi üzerine etkisi ise azaltıcı yönde olmasına rağmen önemsiz bulunmuştur. Sonuçlar Türkiye’nin üretim ve ihracat artışının kirliliği artırdığını ortaya koymakta ve Kirlilik Sığınağı Hipotezini (KSH) doğrulamaktadır. Türkiye’nin küreselleşme sürecinde sürdürülebilir bir kalkınma sağlayabilmesi için öncelikle ulusal tarım politikasında sürdürülebilirlik ilkelerini tarımsal politika formülasyonlarına dahil etmesi gerekir. Küreselleşme sürecinde Avrupa Birliği (AB) sürdürülebilir kalkınmayı ortak tarım politikası çerçevesinde değerlendirerek çevreyle ilgili bazı standartlar getirmektedir. Bu şekilde AB son yıllarda yaptığı reformlarla fiyat politikasından ziyade çevre politikalarına uyumlu doğrudan ödemelere geçmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye’de ulusal tarım politikaları içerisinde çiftçilerin gelir düzeyini evrensel standartlara getirecek, ortak kullanılan kaynakların zarar görmesini önleyecek, toprağı ve suyu koruyacak önlemlerin, dış ticarete de ithal edilen tarımsal ürünlerin sağlık ve çevreye uyum özellikleriyle ilgili standartların geliştirilip denetlenmesi gerekmektedir.

2007, 79 sayfa

Anahtar Kelimeler: Çevre kirliliği, çevresel kuznets eğrisi (ÇKE), kirlilik sığınağı hipotezi (KSH)